

ሰበር መ/ቁ153418

ህዳር 28 ቀን 2011ዓ.ም

ዳኞች:-በርሃኑ አመነው.

በዕውቀት በላይ

እንደሻወ አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች:- አቶ ጉደታ አሰፋ

ተጠሪዎች:- 1ኛ/ወ/ት ወደሬ ጉደታ

2ኛ/ወ/ት ፋኖስ ጉደታ

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ በመሆኑ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ የመጥፋት ወሳኔ ከተሰጠና ንብረቱ ለውራሾቹ ከተላለፈ በኋላ የመጥፋት ወሳኔ የተሰጠበት ሰው ሲመለስ ንብረቶቹን የሚያገኝበት ሁኔታ በጊዜ የተገደበ ነው። የጉዳዩ አመጣጥ ሲታይ የአሁኑ አመልካች ጠፍቷል በሚል በፍርድ ቤት ወሳኔ በማሰጠት ተጠሪዎች የአመልካቹን የመሬት ይዞታ በእጃቸው አድርገው ሲጠቀሙ ከቆዩ በኋላ አመልካች ቀርቦ የመጥፋት ወሳኔ ተሰርዞ በተጠሪዎች እጅ የገባውን ይዞታ እንዲመልሱ እንዲወሰን ዳኝነት የጠየቀ ሲሆን በተጠሪዎች በኩል የቀረበው መቃወሚያ ይዞታው በእጃቸው ከገባ 20 ዓመት በላይ ስለሆነ የአመልካች ጥያቄ በይርጋ ይታገዳል የሚል ሲሆን የወረዳው ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ምስክር ሰምቶ አመልካች ጠፋ የተባለው በ15/09/1989 ዓ.ም ስለመሆኑ በመ/ቁ/126/99 ላይ በ25/05/1999 ዓ.ም ወሳኔ ስለመሰጠቱ እና አመልካች አቤቱታ ያቀረበው በ24/08/2009 ዓ.ም በመሆኑ 10 ዓመት አልፎታል

በሚል በፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 172 እና 173/1/ መሰረት የአመልካች ጥያቄ በይርጋ ታግዷል በማለት ወሳኔ ሰጥቷል።አመልካች በዚህ ወሳኔ ቅር ተሰኝቶ ለሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት እና ለአማራ ክልል ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ ያቀረበ ቢሆንም ተቀባይነት አላገኘም።

ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ የቀረበው በዚህ ላይ ሲሆን የአመልካች የሰበር አቤቱታ ይዘት ባጭሩ የይርጋ መቃወሚያ ላይ የተሰጠው ወሳኔ ህጉን በአግባቡ ያላገናዘበ ነው የሚል ሲሆን ሰበር አጣሪ ችሎት አቤቱታውን መርምሮ አቤቱታውን ከፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 171 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች አግባብ ለመመርመር እንዲቻል ጭብጥ በመያዝ በጽሑፍ መልስ እንዲለዋወጡ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ ባጭሩ የተገለጸ ሲሆን እኛም ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘውን ጭብጥ መሰረት በማድረግ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምረናል።ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘው ጭብጥ አመልካች ላይ የመጥፋት ወሳኔ ከተሰጠ በኋላ ቀርቦ ንብረቶቹ እንዲመለሱለት ያቀረበው አቤቱታ በፍ/ብ/ህግ ቁ/171 እና 173 መሰረት በአሰር ዓመት ይርጋ ቀሪ ነው በማለት የሰር ፍርድ ቤት የሰጠው ትእዛዝ ተገቢነት ለመመርመር ነው።

በፍትሐብሔር ህግ ወስጥ ስለሰውና ስለሰዎች መብት በሚደነግገው አንደኛ መጽሐፍ ወስጥ አንዱ የተፈጥሮ ሰው ላይ የመጥፋት ማስታወቂያ ወሳኔ የሚሰጥበትና ወጤቱን የሚደነግገው አንቀጽ 154 እስከ 173 ድንጋጌዎች የሚመለከት ነው።አንድ የተፈጥሮ ሰው በህይወት መኖር አለመኖሩ አጠራጣሪ ሲሆንና በሕይወት ስለመኖሩ ወሬው ከጠፋ ሁለት ዓመት የሞላው እንደሆነ የመጥፋት ወሳኔ የሚሰጥበት ስርዓትና በዚህም ፍርድ ቤቱ ተገቢውን ማጣሪያ አድርጎ የጠፋው ሰው መሞት የሚመስል ሆኖ የታየው እንደሆነ ጠፍቷል ሲል እንደሚያስታወቅ በፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 157/1/ ተመልክቷል።በዚህ ዓይነት ሁኔታ የሚሰጠው የመጥፋት ማስታወቂያ የሚያስከትለው ወጤት እንደሞተ ሰው ተገምቶ መብትና ግደታዎቹ ለወራሾች የሚተላለፍ ስለመሆኑ የፍ/ብ/ህጉ አንቀጽ 154፣163 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች ይዘት ያስገነዝባሉ።በዚህ አግባብ የመጥፋት ማስታወቂያ ሲነገር ጠፋ የተባለው ሰው እንደሞተ ግምት ተወስዶ ጋብቻው እንደሚፈርስ እና

በእሱ መሞት መብት የሚተላለፍላቸው ሰዎች በመብታቸው ሊጠቀሙ እንደሚችሉ የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 163 እና 165 ላይ ተደንግገዋል። በሌላ በኩል ጠፋ የተባለው ሰው በህግ እንደሞተ ግምት የሚወሰድ ስለመሆኑና ነገር ግን ደግሞ ሰውየው በህይወት ቢገኝ ወይም የሞተው ጠፋ ከተባለበት ቀን በኋላ ቢሆን ይህ ግምት ሊፈርስ እንደሚችል በማሰብ ንብረቶቹን በይዞታቸው ያደረጉ ሰዎች ዋስትና ወይም ግዴታ እንዲገቡ እንዲሁም ንብረቶቹን እንደመልካም አባት እንዲጠብቁ ህግ የሚያሥገድድ ስለመሆኑ የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 165፣ 166 እና 168 ድንጋጌዎች ይዘት ያስገነዝባሉ። ስለሆነም በአንድ በኩል የመጥፋት ወሳኔ ሲሰጥ ጠፋ የተባለው ሰው እንደሞተ ተቆጥሮ መብቱ በህግ አግባብ ለባለመብቶች እንደሚተላለፍ በሌላ በኩል ደግሞ ጠፋ የተባለ ሰው በህይወት ቢገኝ በሚል ወይም የመጨረሻ ወሬው የተሰማበት ሌላ ጊዜ ቢሆን በሚል ህሳቤ መብቱ እንዳይጎዳ ህጉ ተገቢውን ጥንቃቄ ማድረጉን እንገነዘባለን። ይህንንም ተከትሎ የመጥፋት ወሳኔ ከተሰጠ በኋላ የመጥፋት ወሳኔ ወጤት የሚቀርበት ምክንያቶች በፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 170 ላይ ተዘርዝሯል። ከእነዚህ ወስጥ አንዱ ጠፋ የተባለው ሰው በሕይወት መገኘቱ ወይም መመለሱ ነው። ጠፋ የተባለው ሰው በህይወት ከተመለሰ ንብረቶቹ በሚገኙበት አካሄድ መልሶ መወሰድ እንደሚችል የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 171/1/ በግልጽ ይደነግጋል። ይህ ድንጋጌ የጊዜ ገደብ አላስቀመጠም።

በዚህ መዝገብ በተያዘው ጉዳይ አመልካች የመጥፋት ማስታወቂያ በመ/ቁ/126/99 ላይ በ25/05/1999 ዓ.ም የተሰጠ ሲሆን የመጨረሻ ወሬ ተሰማ የተባለው በ15/09/1998 ዓ.ም መሆኑ በወሳኔው ላይ ተገልጧል። አመልካች ይህንን በመቃወም አቤቱታ ያቀረበው በ24/08/09 ዓ.ም ሲሆን አቤቱታውም ተጠሪዎች የመጥፋት ማስታወቂያ ያሰጡት በድብቅ ስለመሆኑና መሬቱን እስከ 1996 ሲጠቀም ቆይቶ በአጋዞ ሰጥቶ ሲጠቀም የቆየና ስራ ፍለጋ ሌላ ቦታ ለተወሰነ ጊዜ ሲሄድ ልጆቹ አጋዞ ከተሰጠው አቶ አሰፋ ገለታ ላይ ተቀብለው ለ 4ዓመት ከተጠቀሙ በኋላ አመልካች ተመልሶ ሲጠይቅ 10 ዓመት እንዳለፈው ተደርጎ መወሰኑ ስህተት ነው ህጉም ይህንን ገደብ አላስቀመጠም የሚል ነው። አመልካችም ይህንኑ መሰረት አድርጎ ንብረቶቹ እንዲመለሱለት ለፍርድ ቤቱ አቤቱታ ያቀረበ ሲሆን የስር ፍርድ ቤት የ10 ዓመት ጊዜ አልፎበታል በሚል የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ

172 ዋቢ በማድረግ የአመልካችን ጥያቄ ወድቅ አድርጓል። የፍ/ብ/ህጉ አንቀጽ 172 ድንጋጌ ይዘት ሲታይ መጥፋቱን በሚወስነው ፍርድ ወስጥ ከተወሰነው የመጨረሻ ወራዎች ከተሰሙበት ጊዜ ወዲህ አስር ዓመት ያለፈ እንደሆነ መሞቱ የመጨረሻ ወራዎች በተሰሙበት ሳይሆን በሌላ ቀን ለመሆኑ ማስረጃ ለማቅረብ የሚችለው ጠፋ የተባለው ሰው ራሱ ወይም ስለመጥፋቱ የተሰጠው ፍርድ ማስታወቂያ ከወጣበት ቀን በኋላ ልዩ የሆነው ወኪል ብቻ ነው ይላል። የዚህ ድንጋጌ ይዘት ሲታይ የ10 ዓመት ጊዜ ገደብ የሚያያዘው ጠፋ የተባለው ሰው እንደሞተ ሰው ተገምቶ መብቶቹ ስለሚተላለፉ እና በመብቶቹ ሊሰሩ የሚችሉ ወገኖች ላይ ይርጋና የመሳሰሉት የጊዜ ጉዳዮች አከራካሪ በሆነ ጊዜ ትክክለኛውን ጊዜ በሚመለከት መከራከሪያ ሊቀርብበት የሚችለውን ወገን ለማመላከት የተቀመጠ እንጂ ጠፋ የተባለው ሰው ራሱ ተመልሶ ቢመጣ ወይም በሕይወት ቢገኝ መብቱን ለመጠየቅ የሚገድበው ድንጋጌ ሆኖ የተቀረጸ አይደለም። በዚህ ረገድ ይህ ሰበር ችሎት ጠፋ የተባለው ሰው ንብረት ወርስ ጋር በተያያዘ ይርጋ ክርክር አስመልክቶ በሰበር መዝገብ ቁ/126975 ላይ የሰጠውን ውሳኔ ማገናዘብ ይቻላል።

ስለዚህም የሰውየው መጥፋት ማስታወቂያ ወይም ውሳኔ ተሰጥቶ 10 ዓመት ካለፈው በህይወት የመኖር ግምት ይበልጥ መሞቱ ስለሚያመዘን ንብረቱን በእጅ ያደረጉ ሰዎች ላይ በአንቀጽ 168 እና 169 ላይ የተጣሉት ገደቦች እንደማይሰሩ አመላካች ድንጋጌ እንደሆነ ከአንቀጽ 173 ጣምራ ንባብ የምንገነዘበው ነው። በመሆኑም ጠፋ የተባለው አመልካች በሕይወት ከተመለሰ ሌላ ማረጋገጫ ሳያስፈልገው ንብረቶቹ በሚገኙበት አካሄድ መልሶ መውሰድ እንደሚችል የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 171/1/ በግልጽ የተደነገገውን መሰረት በማድረግ ውሳኔ ሊሰጠው ይገባል። ስለዚህም የስር ፍርድ ቤት የፍ/ብ/ህግ አንቀጽ 172 ተመርኩዞ የአመልካች ጥያቄ በ10 ዓመት ይርጋ ታግዷል በሚል የሰጠው ውሳኔ የድንጋጌውን ይዘትና ዓላማ በአግባቡ ያገናዘበ ሆኖ አላገኘንም። በዚህ መሰረት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው በማለት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ወሳኔ

1ኛ/ የሲ.ያ/ዋዩ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁ/0113197 ላይ በ29/02/2010 ዓ.ም የሰጠው ብይን እና ይህንኑ በማጽናት የአማራ ክልል ሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 0125264 ላይ በ18/3/2010 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ እና የአማራ ክልል ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ. 030-9082 ላይ የሰጠው ትእዛዝ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁ 348/1/መሰረት ተሸሯል ።

2ኛ/ የአመልካች አቤቱታ በ10ዓመት ይርጋ አልታገደም ብለናል።

3ኛ/ የወረዳው ፍርድ ቤት ወደ ፍሬ ጉዳዩ ገብቶ በተጠሪዎች እጅ የገባውን ንብረት አጣርቶ ተገቢውን ወሳኔ እንዲሰጥበት በማለት ጉዳዩን በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁ.341/1/መሰረት መልሰንለታል። ይጻፍ

4ኛ/ በዚህ ፍ/ቤት ለተደረገው ክርክር ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ካ/የ